

Sissejuhatus ja hüpoteesid

Käesolev uurimus võttis vaatluse alla eakaaslastega seotud faktorite unikaalsed ja interaktiivsed mõjud arvutisõltuvusele Hiina noorte seas.

10% Hiina noortest arvatakse olevat internetist sõltuvuses. Internetisõltuvus on noorte arengule potentsiaalselt väga kahjulik, tuues kaasa suhete, vaimse ja füüsilise tervise ning kohustuste täitmise seotud probleeme. Just noored on aga internetisõltuvusele eriti vastuvõtlikud, sest neil esineb palju riskikäitumist, neil on kõrgendatud elamustejanu ning sotsiaalsed suhted eakaaslastega on äärmiselt olulised.

Meie arusaamine sellest, miks mõned noored satuvad internetist sõltuvusse, on veel üsna piiratud. On teada, et eakaaslaste surve mängib rolli mitmete probleemkäitumiste tekkimisel teismeeas; eriti nende eakaaslaste, kellega ollakse lähedastes suhetes. Ent mõned noored on eakaaslaste survele vastuvõtlikumad, mis viitab sellele, et probleemkäitumine ei ole lihtsalt „nakkav“, vaid selle mõju vahendavad mitmed tegurid. Nii ka internetisõltuvuse puhul. Seetõttu võttis käesolev uurimus vaatluse alla eakaaslaste mõju erinevad aspektid ning nende interaktsiooni. Uuriti, kuidas mõjutavad internetisõltuvust lähedaste kaaslaste sotsiaalne aktsepteeritus ja staatus, sõprussuhte kvaliteet lähedaste kaaslastega, ning internetisõltuvuse normatiivsus grupis.

Uurimus toetus kolmele teoreetilisele alusele, mille põhjal tuletati hüpotees:

- 1) Eakaaslaste grupi norm arvatakse mõjutavat tugevalt noorte käitumist ning seda peetakse üheks peamiseks käitumist piiravaks teguriks teismeeas. Klass on tüüpiline grupikonktekst, kus eakaaslaste surve oma mõju avaldab, kusjuures grupi normi väljendab eelkõige kaaslastepoolne aktsepteerimine ning käitumise normatiivsus. *Sellest tuletati käesolevas töös hüpotees, et kaaslaste sotsiaalne aktsepteeritus ning internetisõltuvuse normatiivsus on seotud noorte internetisõltuvusega.*
- 2) Sotsiaalse grupi mõju selle liikmetele arvatakse sõltuvat selle sotsiaalsest staatusest. Mida kõrgem on kaaslaste sotsiaalne staatus, seda tugevamat mõju nende käitumine avaldab. *Sellest tulenes hüpotees, et noore internetisõltuvuse ja tema lähedaste kaaslaste internetisõltuvuse vaheline seos on tugevam juhul, kui kaaslaste sotsiaalne staatus on kõrge võrreldes sellega, kui nende sotsiaalne staatus on madal.*
- 3) Probleemse käitumisega sõpradel arvatakse olevat suurem mõju juhul, kui suhted nende sõpradega on lähedased ja positiivsed. *Seetõttu püstitati hüpotees, et sõpruse kvaliteet mõjutab internetisõltuvuse „nakkavust“.*

Et mehed satuvad internetist suurema tõenäosusega sõltuvusse kui naised, võeti vaatluse alla ka soolised erinevused seoses eakaaslaste survega. *Hüpotees oli, et eakaaslaste mõju internetisõltuvusele on poiste seas ilmsem.*

Meetod

Uurimuses osalesid 7., 8., 10. ja 11. klassi õpilased, kokku 956 õpilast vanuses 11 kuni 19. Osalejad pidid täitma küsimustikud iseenda ja oma kaaslaste internetikasutuse ning omavaheliste suhete kohta.

Internetisõltuvuse normatiivsuse leidmiseks arvutati selle geomeetriline keskmine; lähedaste kaaslaste internetisõltuvuse leidmiseks arvutati iga katseisiku kohta tema (noore enda valitud)

10 lähima kaaslaste internetisõltuvuse keskmine; sotsiaalne aktsepteeritus leiti iga noore kohta, lugedes kokku, mitu korda tema klassikaaslased on teda kolme kõige meeldivama kaaslaste sekka nomineerinud ning lahutades sellest need korrad, mil ta on nomineeritud kõige vähem meeldivate kaaslaste sekka; sotsiaalse staatuse leidmiseks need skoorid liideti; sõpruse kvaliteedi leidmiseks uuriti küsimustikus omavahelist toe ja abi pakkumist, konflikti, avameelsust ja kaastunnet.

Tulemused

Leiti, et internetisõltuvus oli poiste seas oluliselt kõrgem kui tüdrukute seas. 8., 10. ja 11. klassis oli see oluliselt kõrgem kui 7. klassis. Kõrge sotsiaalmajanduslik staatus oli seotud madalama internetisõltuvuse skooriga.

Esimene hüpotees leidis osaliselt kinnitust. Noore lähedaste kaaslaste sotsiaalne aktsepteeritus oli negatiivselt seotud tema internetisõltuvusega – ehk mida vähem on kaaslaste aktsepteeritud, seda tõsisem on internetisõltuvus –, kuid see seos oli oluline vaid poiste grupis.

Teine hüpotees leidis kinnitust nii poiste kui tüdrukute grupis. Internetisõltuvuse normatiivsus klassis oli positiivselt ja oluliselt seotud noore internetisõltuvusega.

Kolmas hüpotees leidis samuti osalist kinnitust. Lähedaste kaaslaste internetisõltuvus avaldas noore internetisõltuvusele enam mõju juhul, kui nende sotsiaalne staatus oli kõrgem, kuid seos oli oluline vaid poiste grupis.

Neljas hüpotees ei leidnud kinnitust. Sõpruse kvaliteet ei ennustanud lähedaste kaaslaste internetisõltuvuse mõju noore internetisõltuvusele.

Järeldused

Uurimustulemustest nähtub, et eakaaslastega seotud tegurite integreerimine internetisõltuvuse sekkumis- ja ennetamisstrateegiasse on väga oluline. Arvesse tuleks võtta eakaaslaste mõju erinevaid dimensioone, mitte ainult sõltuvuse „nakkamist“. Näiteks võib oluliseks sammuks sõltuvuse ennetamisel olla selliste noorte identifitseerimine, kes kuuluvad teiste poolt tõrjutud gruppidesse või kelle klassikaaslaste internetisõltuvuse tase on kõrge. Samuti omab praktilist väärtust teadmine, et kõrge staatusega gruppi kuuluvad noored on oma grupikaaslaste internetisõltuvuse „nakkamisele“ vastuvõtlikumad kui madala staatusega gruppi kuuluvad noored. Viimaks annavad uurimustulemused põhjust pöörata eakaaslastega seotud tegureid hõlmavaid sekkumisi planeerides kõrgendatud tähelepanu poistele.